

מראי מקומות - יבמות כב:

א. ליורשו וליטמא לו

הק' הערוך לנה, איך ממזר יורש אחיו, דלמא באמת אינו אחיו מאביו הוא, דכיון דאמו זינתה מחייבי כריתות, יש לומר דאולי ג"כ זינתה מאחר, ובאמת לאו אביו הוא. ואין לומר דרוב בעילות הולך אחרי הבעל, שהרי אין הולכין בממון אחר הרוב. ותי' דלענין ירושה יש להאב נאמנות מדין יכיה, לומר דזה בנו.

ב. שארו זו אשתו

פרשב"ם בב"ב (קטז), כדכתי' והיו לבשר אחד, וכתב נמי שארה כסותה ועונתה לא יגרע. וכ' התוס' יו"ט בב"ב שם, דמה דכ' הרשב"ם המקור מהא דשארה כסותה ועונתה, היינו לפי המ"ד בכתובות דס"ל דשארה זו עונה, ולכן שפיר אמרי' דתיבת "שארו" שייך דוקא לאשתו. וע"ע ברש"ש בב"ב שם דהביא עוד פירוש, דיפרש הקרא "שארה", דהיינו בעלה, לא יגרע כסותה ועונתה (וצע"ק, דזהו דלא כמאן שם).

ג. מטמא הוא לאח כשר ואינו מטמא לאח פסול, קמ"ל

העיר הערוך לנה, אי"ז מיישב אלא הא דחידוש הוא דמטמא לו, אבל לענין ירושה מאי איכא למימר. וכ' דצ"ל דאגב הא דנקט הא דמטמא לו, נקט נמי ירושה. וכ' דבאמת מוכרחין לומר דאגב הוא, דודאי ליורשו אי"צ לומר, דמרישא שמעי', דכיון דזוקק את אשת אחיו, ויבום בנחלה תלי רחמנא, א"כ ע"כ פשוט הוא דאח הוא לענין ירושה, אע"כ אגב הא דטומאה נקט לה.

ד. מי שיש לו בן... מ"מ... לאיתויי ממזר

ע' ברעק"א שהביא מהמרדכי שהביא מש"כ הרמב"ם דאפי' היכא שהאיש והאשה מודו דזינתה עמו וכן זה ממזר, מ"מ לא מהני לענין יבום, והוי ספק, ואשתו של אותו האיש חולצת ולא מתייבמת, דאמרי' דאם הפקירה עצמה לו, י"ל דגם הפקירה עצמה לאחרים. ולכא"ו ק' מכאן, וכ' המרדכי דע"כ מייירי בשניהם חבושים בבית אסורים. וכ' רעק"א דלכא"ו י"ל בפשיטות, דמייירי באנוסה, דאז אין שייך הסברא דמדאפקרה, וצ"ע.

ה. לאיתויי ממזר

כ' המהרצ"ח דשמע דמזה הטעם בטלו מצות יבום בזמן הזה, דאע"ג דחליצה במקום יבום לאו מצוה היא, וחיישינן דאולי יש להאח שמת בן מכל מקום, א"כ ככה"ג יש לחוש שמא פגע באשת אח (אבל במי שמת איש בלא בנים ובלא אחים, בזה י"ל דלא חיישינן שמא יש לו אח ממזר במקום אחוה, א' משום שאין עצה בדבה, ב' אין חשש איסור כרת, אלא איסור יבמה לשוק).

ו. קרי כאן ונשיא בעמך לא תאוו, בעושה מעשה עמך

הק' הערוך לנה, לימא דמייירי בבא עליה בשוגג, וא"כ שפיר קרינן בי' עושה מעשה עמך. ותי' דא"כ אין חידוש לענין הכאה וקללה, דהא אמרי' בסיפא דבנו הוא לכל דבר, וא"כ ודאי ה"ה לענין הכאה וקללה, אע"כ במזיד הוא. וע"ז הק' הגמ' דהא אינו עושה מעשה עמך, ותי' דמייירי שעשה תשובה, ואשמעינן דאף דמעוות שאינו יכול לתקון הוא, מ"מ שפיר יכול לעשות תשובה ויהי' חשיב עושה מעשה עמך.

ז. הכא נמי בשעשה תשובה

ע' בקובץ הערות (י"ז, א'), שהביא מה דאי' בסנהדרין דאין הבן נעשה שליח להכות ולקלל אביו, ולמה, אפי' בשעשה תשובה, הרי במקום מצוה אין כבוד אב, וכדאי' לעיל (י), ומ"ש, וע"ש מש"כ לחלק, ואכ"מ.

ח. זה הבא על הערוה והוליד ממנה ממזר

פרש"י בחגיגה (ט), שאין עוונותיו נמחקין בתשובה. אבל תוס' שם פי' דכוונת התנא להא דטפי בושתו, כיון דניכר הממזר, ונראה לעולם. וע' במהר"ל (נתיבות עולם, נתיב התשובה פרק ה') שהביא מתוס' שהק' על רש"י דהא אין דבר העומד בפני התשובה, ומשום קו' זו פי' דבבושתו קאי, ולא משום שאין עוונותיו נמחקין בתשובה. אבל הק' המהר"ל על תוס', דגם לדבריו ק', הרי אם מת הממזר, שוב יכולה בושתו להיות מתוקנת (ולכא"ו זה גם ק' על רש"י). ולכן פי' המהר"ל דמתני' מייירי במי שלא עשה תשובה, שאם עשה תשובה, הרי אין דבר עומד בפני התשובה. וכוונת מתני' לומר, דחטא כזה, שאין לו תקנה, משום דהוי ממזר בעולם, הוי גדול מחטא שיש לו תקנה, שאין תוצאה מהעבירה בעולם.

ט. לחייבו על אחותו בת אביו ובת אמו

פרש"י, מן האונסין, בת אביו ובת אמו, כגון נולדו הוא והיא וכו'. וע' בהמשך דבריו, ובמה שהק' הריטב"א ועוד, דלפי חשבון דבריו נמצא דלכא"ו צריך קרא גם לאסור בת אביו ובת אמו מן הנשואין, וא"כ מן האונסין מהיכן נלמד, וע"ש מש"כ בזה.

י. לומר שאין מזהירין מן הדין

הק' הריטב"א, אם אין מזהירין מן הדין, א"כ איך לוקין על אכילת בהמה שאין בה שום סימני טהרה, הרי התורה לא אסרה בפירוש אלא אם יש סימן זה ולא זה, ואין מזהירין מן הדין. ותי' דכיון דאמרי' דאם יש ב' הסימנים אותה תאכלו, ולא הבא מכלל עשה עשה הוא, א"כ שוב שפיר מזהירין מן הדין.

יא. מילתא דאתיא בק"ו טרח וכ' לה קרא

הק' הערוך לנה, הא בקידושין (ד) אמרי' דהיכא דאיכא למדרש דרשי', ואפי' אם הוא לדין חידוש. וא"כ, לימא דאתיא להורות שאין מזהירין מן הדין משנימא דמלתא דאתיא בק"ו טרח וכ' לה קרא. ותי' דר"ש שהוא הת"ק כמבואר בסוגיין סובר דלעולם אמרי' דמלתא דאתיא בק"ו טרח וכ' לה קרא אפי' במקום ששייך לדרוש באופן אחר.

יב. כאן באונסין כאן בנישואין

פרש"י, כיון דלמדין דבנו מן האונסין בנו הוא, א"כ גבי אחוה נמי אחוה היא. והק' הרשב"א דהא אין מזהירין מן הדין [וגם זה לדין חשיב]. ולכן פי' באופ"א, דכיון דאשכחן דהתורה מרבה בתו אנוסה, ובתו מקרי, א"כ כשאמר הכתוב ערות אחותך בת אביך, ע"כ היינו אף בת אביך באונס, וא"כ נמצא שגם היא אחותך מקרי, ואי משום אשת אביך, יכולין לאוקמי זה למעוטי שפחה ונכרית.